

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/143675,Pawel-Kornacki-Samuel-Pisar-swiatowa-kariera-chlopca-z-Biale gostoku.html>
23.04.2024, 18:46

Paweł Kornacki: Samuel Pisar - światowa kariera chłopca z Białegostoku

Urodził się w 18 marca 1929 r. w Białymstoku. Jego rodzina była bardzo zamożna i związana z tym miastem od kilku pokoleń. Ojciec Samuela - Dawid, i jego siostry, odziedziczyli kilka domów oraz długi parterowy budynek tzw. Pisar-Hall wydzierżawiany miastu na różne uroczystości.

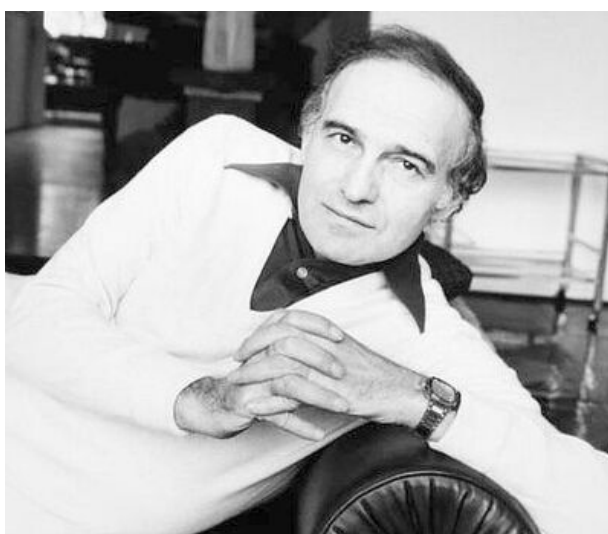
Pisarowie mieszkali przy ul Dąbrowskiego 20. Na podwórzu mieściły się drewniane garaże, gdzie Dawid Pisar trzymał swojego forda. Był to jeden z pierwszych samochodów w Białymstoku.

Rodzina Pisarów

Dziadek Samuela Pisara, Leon, był jednym z filarów społeczności żydowskiej w Białymstoku. Samuel Pisar twierdzi, że dzięki jego koneksjom z Rosjanami w czasie pogromu w 1906 r. ocalało wielu Żydów.

Wuj Samuela Pisara również był znany w Białymstoku, bo gdy w mieście gościły ekipy cyrkowe, stawał w szranki z cyrkowymi siłaczami. To najpewniej po nim Samuel otrzymał imię. Wuj zmarł bowiem przed narodzeniem chłopca. Pisar czule wspomina również rosyjskie małżeństwo zamieszkujące kamienicę przy Dąbrowskiego 20 - dozorcę Antona i jego żonę Antonuszkę. Byli dla niego jak dziadkowie. Gdy rodzina Pisarów trafiła później do getta, Anton przychodził co niedzielę pod płot otaczający getto i w milczeniu żegnał swoich chlebobawców znakiem krzyża.

Matka Samuela, Helena, chciała przed wojną wyemigrować do Australii, na co nie zgodził się jego ojciec, który nie wyobrażał sobie życia gdzie indziej - mały Samuel często

Samuel Pisar

podziwiał go w polskim mundurze.

Rodzinie udało się również uniknąć wywózki na Syberię – Dawid Pisar pokazywał się Sowiecom umorusany smarem, a ci brali go za robotnika. Edukacja sowiecka silnie oddziaływała na młodego Samuela – „nawrócił się” na komunizm. Wspominał, że komunistyczna indoktrynacja była tak skuteczna, że nie zawahałby się, gdyby trzeba było donieść na rodziców.

W białostockim getcie

W czerwcu 1941 r. zastała ich w mieście okupacja niemiecka. Na samym początku Niemcy zagonili do wielkiej synagogi kilkuset Żydów i spalili ich. Następnie wymordowali około pięciu tysięcy.

Pisarowie musieli wówczas opuścić swój dom i przenieść się do getta na ul. Czystą 5, gdzie czteroosobowa rodzina zajmowała jeden pokój. Przed przeprowadzką ojciec Samuela spalił rodzinne pamiątki, w tym ślubny bukiet. Dawid Pisar był szoferem pracującym dla Niemców. Stanowisko to wykorzystywał, by wywozić z getta dzieci żydowskie i przekazywać je Polakom na przechowanie. Niestety, gdy proceder ten wyszedł na jaw i ojciec Samuela został przez Niemców zamordowany, z rąk niemieckich stopniowo zginęła też jego bliższa i dalsza rodzina. Zniknął też jego przyjaciel Samuela, Ben. W getcie Samuel Pisar przeżył swoją bar micwę. Mur getta był wówczas jego ścianą płaczu. Mało pamiętał powstanie w getcie, lecz widział umęczonego, powieszzonego na bramie Judenratu Icchoka Malmeda, który oblał Niemca kwasem, a gdy Niemcy zagrozili wymordowaniem całego getta, sam zgłosił się na śmierć.

Przez kacety do wyzwolenia

Do ostatniej wywózki w sierpniu 1943 r. dotrwał tylko Samuel, jego matka i siostra. Czternastoletni wówczas Samuel Pisar, ubrany przez matkę w długie spodnie, został zaliczony do grupy mężczyzn, co sprawiło, że ocalał.

Przeszedł kilka obozów koncentracyjnych m.in.: Majdanek, Bliżyn, Auschwitz, Dachau. Życie zawdzięczał swojej zaradności i pomysłowości, jak i niesamowitemu wprost szczęściu i woli przetrwania.

W kwietniu 1945 r. jako szesnastoletni młodzieniec został wyzwolony przez armię amerykańską. Potem wraz z kolegami mieszkał w Niemczech, gdzie zajmował się czarnorynkowym handlem. W efekcie trafił do tego samego więzienia, w którym w latach dwudziestych przebywał Adolf Hitler. Z pomocą ciotki wyjechał do rodziny do Australii. Tam, po przebyciu gruźlicy i długiej rekonwalescencji zajął się studiowaniem prawa, co zapoczątkowało jego międzynarodową karierę.

Prawnik i pisarz

Był generalnym doradcą w UNESCO, potem doradzał Johnowi Kennedy'emu, by w końcu otworzyć międzynarodowe biuro adwokackie w Paryżu. Zajmował się prawem międzynarodowym, działając w różnych organizacjach na rzecz pokoju i praw człowieka. Za swoje zasługi w 1973 r. znalazł się wśród osób nominowanych do Pokojowej Nagrody Nobla.

Samuel Pisar był także pisarzem. Jego książka - wspomnienia *Z krwi i nadziei* została przetłumaczona na 20 języków (w tym na polski) i stała się międzynarodowym bestsellerem. Inna publikacja pt. *Wielka sprawa* wywołała szereg dyskusji w komisjach Kongresu Stanów Zjednoczonych, w parlamencie brytyjskim, francuskim Zgromadzeniu Narodowym oraz podczas obrad NATO i Bundestagu.

Samuel Pisar kilkakrotnie odwiedzał Białystok. Pierwszy raz w 1961 r. a ostatni w 2009 r. Trafił do swojego domu na ul. Dąbrowskiego 20. Ówcześni mieszkańcy budynku pamiętali, że ocalał jeden mały chłopiec, który pracuje w Waszyngtonie.

► [Czytaj całość na portalu przystanekhistoria.pl](http://przystanekhistoria.pl)